

Зміна умов закупівель природного газу з 1.07.2021

Відповідно до Закону України [№ 1021-ІХ](#) «Про внесення змін до статті 3 Закону України «Про публічні закупівлі» щодо закупівлі природного газу» (далі — Закон № 1021-ІХ) з 1.07.2021 замовники зможуть проводити закупівлю природного газу поза електронною системою закупівель ProZorro, якщо такі закупівлі здійснюються на товарних біржах. Що це означає на практиці і чи дійсно природний газ відтепер можна буде придбати без процедур закупівель / спрощених закупівель, пояснимо далі.

Товарних бірж в Україні налічувалося більше пів тисячі. Неважко уявити наслідки можливих зловживань, якби Закон № 1021-ІХ справді стосувався виведення природного газу з-під дії [Закону України «Про публічні закупівлі»](#).

Єдиною метою прийняття Закону № 1021-ІХ було виконання зобов'язань третього енергопакета, які взяла на себе Україна за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства щодо гармонізації свого законодавства з правом ЄС у сфері енергетики. А саме Закону України «Про ринок природного газу», що спрямований, у тому числі, на імплементацію Директиви 2009/73/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку природного газу, Регламенту (ЄС) 715/2009 про умови доступу до мереж транспортування природного газу. Відповідно до процедури, визначеної у статті 6 Регламенту (ЄС) 715/2009, 26.03.2014 був прийнятий Регламент ЄС № 312/2014, що встановлює Мережевий кодекс балансування газу в газотранспортних системах (далі — Регламент № 312).

Регламентом № 312 запроваджується Мережевий кодекс, що встановлює правила балансування, включаючи правила процедур номінації, плати за небаланс та процедури розрахунків такої плати. **Кодексом ГТС** інспіровані всі вимоги Регламенту № 312 в українське законодавство — регламентуються вимоги до функціонування ГТС України та визначаються правові, технічні, організаційні та економічні засади її функціонування.

Відповідно, **всі замовники послуг транспортування несуть відповідальність за балансування своїх обсягів подач та відбору газу в / з ГТС**, згідно з правилами балансування. Ці правила балансування створені **для сприяння розвитку короткострокового оптового ринку газу з використанням торгових платформ**. Торгові платформи, тобто біржі, у свою чергу створені для покращення торгівлі газом між замовниками послуг транспортування та з оператором ГТС зокрема.

Регламент № 312 та, відповідно, Кодекс ГТС передбачають обов'язок замовників при транспортуванні здійснювати балансування власних портфолію та обов'язок оператора ГТС здійснювати балансування ГТС в добовому режимі.

Досі правові та економічні засади здійснення закупівель, встановлені Законом України «Про публічні закупівлі», унеможлилювали закупівлю на щоденній основі. Таким чином, **Закон № 1021-ІХ був прийнятий, щоб надати можливість учасникам ринку**

здійснювати добове балансування своїх портфоліо.

То ж хто з замовників і на якій біржі може здійснювати закупівлі газу?

Щоб відповісти на це питання, варто звернути увагу на припис абзацу 22 частини 5 статті 3 Закону України «Про публічні закупівлі», де законодавець чітко вказує, що такі закупівлі можуть проводитись на товарних біржах, діяльність яких:

регулюється законом, що визначає правові умови створення та функціонування (діяльності) товарних бірж, та

які відповідають вимогам [Кодексу газотранспортної системи](#).

З моменту прийняття Закону № 1021-ІХ можливість закуповувати газ на біржі отримали оператор ГТС, оператор ПСГ та оператори газорозподільних систем для забезпечення власної господарської діяльності (у тому числі для власних виробничо-технічних потреб, покриття витрат та виробничо-технологічних витрат, вчинення балансуєчих дій).

Для решти замовників законодавець зробив відтермінування до 1 липня. Це пов'язано з тим, що саме 1 липня вступив в силу **новий** закон, який визначає правові умови створення та функціонування товарних бірж: [Закон України «Про товарні біржі»](#).

Відповідно до вищезазначеного закону, всі біржі потрапляють під регулювання Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі — НКЦПФР) та мають отримати відповідні ліцензії, якщо такі біржі далі збираються працювати на ринку. До бірж НКЦПФР висуваються жорсткі вимоги ліцензування, та надалі буде здійснюватися контроль здійснення діяльності, торгів, організації клірингу та розрахунків.

Таким чином, зробивши відтермінування до 1 липня, законодавець свідомо звузив коло бірж для закупівель до, очевидно, дуже невеликої їх кількості, але ці біржі будуть **регульовані та прозорі** з метою запобігання можливим зловживанням на «псевдобіржах».

Припис у Законі № 1021-ІХ щодо відповідності товарних бірж Кодексу ГТС якраз і визначає, що мова йде виключно про закупівлі газу на короткостроковому ринку, які можуть здійснювати лише замовники послуг транспортування. Так, у Кодексі ГТС визначення «товарна біржа» прирівняно до визначення «торгова платформа».

Торговою платформою є електронна платформа, на якій торгується газ у вигляді короткострокових стандартизованих продуктів на умовах передачі протягом газової доби або «на добу наперед», та на якій оператор ГТС здійснює купівлю-продаж природного газу з метою забезпечення дій із врегулювання добових небалансів замовників послуг транспортування. Брати участь у таких торгах зможуть ті державні та комунальні

підприємства, що отримують ліцензію на постачання газу (для здійснення самопостачання) та укладуть з оператором ГТС договір транспортування, оскільки передача природного газу, поданого до ГТС між замовниками послуг транспортування, здійснюється у віртуальній торговій точці шляхом подання оператору ГТС торгових сповіщень на відчуження та набуття. Торгова платформа інтегрована з інформаційною системою оператора ГТС для обміну торговими сповіщеннями за операціями, що відбулися на торговій платформі.

Нині єдиною товарною біржею в Україні, що працює на ринку газу як торгова платформа, є Українська енергетична біржа (далі — УЕБ). УЕБ забезпечує роботу короткострокового ринку газу, підтвердила свою відповідність вимогам Кодексу ГТС, а ТОВ «Оператор ГТС України» нещодавно повідомив, що обрав УЕБ для здійснення балансуєчих дій через біржу, як цього вимагає європейське законодавство. УЕБ поки єдина біржа, що отримала ліцензії НКЦПФР на виконання Закону України «Про товарні біржі».

На відміну від ринку електроенергії, ціноутворюючим на ринку природного газу є саме короткостроковий ринок. Від 70 % до 80 % усіх товарних операцій з газом в ЄС припадає саме на спотовий (прим. ред.: спот передбачає поставку) короткостроковий ринок. Досі українські ціни на газ мають прив'язку до короткострокових цін європейських хабів. Нормативні вимоги європейського законодавства в частині ринку газу, які імплементує Україна, напрямлені саме на розвиток короткострокового ринку газу всередині кожної країни, щоб надалі ці ринки могли бути сполучені з європейським ринком.

Враховуючи вищевикладене, відповімо на останнє питання статті: **що означає Закон № 1021-ІХ для державних та комунальних підприємств, якщо вони, наприклад, не є учасниками оптового ринку газу — відповідальними за небаланс замовниками послуг транспортування?**

Закон № 1021-ІХ надає широкі можливості тим державним підприємствам, що вирішать ним скористатися. Наприклад, замовник разом з довгостроковими угодами, укладеними з постачальником газу за результатом проведення процедур закупівель / спрощених закупівель, може додатково закуповувати газ на біржі у випадку нагальної короткострокової потреби або сприятливої цінової кон'юнктури, тим самим самостійно збалансовуючи свій портфель споживання. Короткостроковий біржовий ринок покликаний стати референтним ціновим індикатором (ціна на яку орієнтується) для всього ринку газу. Маючи альтернативу, замовник зможе отримувати ринкові цінові пропозиції від своїх постачальників. Біржові котирування УЕБ є ціновими орієнтирами для ринку і, в тому числі, рекомендовані Мінекономіки для використання при зміні ціни на природний газ у додаткових угодах до договорів про закупівлю.

Більше про закупівлю газу або про виключення з Закону про закупівлі читайте на порталі RADNUK.COM.UA в таких статтях:

[«6 додаткових угод щодо збільшення ціни на природний газ в один день: чи є](#)

межа?»;

«Допороги без спрощених закупівель: мініаналоги переговорної процедури»;

«Змінено тарифи на розподіл природного газу на 2021 рік»;

«Перерахунок ціни за результатами аукціону в бік зменшення»;

«Спосіб, що допоможе уникнути постійного підвищення ціни на природний газ».